

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Karup Å, Kongenshus og Hessellund Heder

Natura 2000-område nr. 40
Habitatområde H40, H226 og H227

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Karup Å, Kongenshus og Hessellund Heder.

Natura 2000-område nr. 40

Habitatområde H40, H226 og H227

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram, Natura 2000-planer, Karup Å, Kongenshus Hede, Hessellund Hede.

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen Vestjylland

Holstebrovej 31

6950 Ringkøbing

www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr.

978-87-7091-136-8

ISBN nr.

978-87-7091-137-5

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Karup Å ved Sønder Resen

Fotograf: Peter Bundgaard

Resume:

Natura 2000-plan for Karup Å, Kongenshus og Hessellund Heder (nr. 40). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse.

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	6
Områdebeskrivelse	6
Trusler mod områdets naturværdier	8
Igangværende pleje og genopretning	9
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	10
<i>Vurdering af tilstand</i>	10
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	14
Målsætning	16
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	17
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	18
<i>Modstridende interesser</i>	18
Indsatsprogram	19
<i>Generelle retningslinjer</i>	19
<i>Konkrete retningslinjer</i>	20
<i>Forslag til virkemidler</i>	21
Sammenhæng og synergi med vandplan	21
Strategisk miljøvurdering	21
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	22
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	23
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	24
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	27

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling til forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Limfjorden og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 3801 ha og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af habitatområderne nr. H40 (Karup Å), H226 (Kongenshus Hede) og H227 (Hessellund Hede). På [Naturstyrelsens hjemmeside](#) samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Natura 2000 plan

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 40 – Karup Å		
Naturtyper:	Næringsrig sø (3150) Vandløb (3260) Tør hede (4030) Surt overdrev (6230) Tidvis våd eng (6410)	Urtebræmme (6430) Hængesæk (7140) Kildevæld (7220) Rigkær (7230)
Arter:	Grøn kolleguldsmed (1037) Bæklampret (1096)	Flodlampret (1099) Odder (1355)

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 226 – Kongenshus Hede		
Naturtyper:	Næringsrig sø (3150) Vandløb (3260) Våd hede (4010) Tør hede (4030)	Surt overdrev (6230) Hængesæk (7140) Rigkær (7230)
Arter:	Bæklampret (1096) Flodlampret (1099)	Odder (1355)

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 227 – Hessellund Hede		
Naturtyper:	Lobeliesø (3110) Næringsrig sø (3150) Vandløb (3260) Våd hede (4010) Tør hede (4030) Surt overdrev (6230)	Tidvis våd eng (6410) Hængesæk (7140) Tørvelavning (7150) Kildevæld (7220) Rigkær (7230)
Arter:	Bæklampret (1096)	Odder (1355)

Figur 2. Naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Området udgøres primært af Karup Ådalen og omfatter strækningen fra Karup by til Skive by samt Koholm Å (afløbet fra Flyndersø). Herud over indgår de to store hedepartier Kongenshus og Hessellund Heder. Selve Karup Å er nok mest kendt for sine store rekreative interesser og det lange fredede stræk fra Karup by til nedstrøms Hagebro, hvor der er et naturligt, ureguleret forløb. Meget store dele af ådalen på dette stræk henligger i dag som eng- og mosearealer, der tidligere har været afgræssede. Spredt over hele dette forløb findes mange små vældprægede områder og rigkær. Åens uregulerede forløb har over tid efterladt mange afsnørede mæandere, der nu fremstår som små, ufarbare og ofte meget våde terrænsænkninger med hængesæk eller andre mosetyper. På de nedre dele fra Vridsted til

Natura 2000 plan

Skive er åen reguleret og over et langt stræk fra syd for Skive by til udløbet er åen fastholdt bag diger. Ådalen har på dette stræk mere karakter af flade engarealer med høslæt, og der er en del dyrkede arealer. Nogle mindre arealer af engene er dog stadig kreaturgræsede. Materialet til digerne er hentet i engene vest for åen og har efterladt en række næringsrige søer.

På trods af de noget forringede fysiske forhold på den nedre del af Karup Å er vandkvaliteten god og vandløbet er levested for bestande af flod- og bæklampret samt grøn kølleguldsmed. For en art som odder udgør Karup Å systemet et af de nationale kerneområder med en fast, stor bestand.

Kongenshus Hede udgøres primært af den fredede Kongenshus Mindepark og er en meget stor, tør flade med lynghede. Hedefloden deles af flere dalsænkninger og i en af disse løber Resen Bæk omgivet af lave fugtige partier bestående af rigkær, hængesæk, tidvis våd eng, våd hede og tilgroede rigkær og andre mosetyper med en samlet set meget divers flora.

Hessellund Hede ligger op til Karup Flyveplads og omfatter en del af et stort militært øvelsesområde. Også denne hede udgøres primært af store ret tørre flader med hedelyng. I området er anlagt flere civile skydebaner og området bruges til træning af politiet og af politihunde. Militæret bruger selv området bl.a. til øvelsesterræn. På Hessellund Hede og i resten af Karup Ådalen findes en del mindre søer, hvoraf nogle er naturlige mens andre er kunstigt anlagt.

I basisanalysen for Natura 2000-området Karup Å, Kongenshus og Hessellund Heder findes der en mere detaljeret gennemgang af arterne og naturtyperne på områdets udpegningsgrundlag. Se [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Natura 2000-området ligger i Skive, Viborg, Herning og Holstebro Kommuner og inden for vandplanområdet Hovedvandopland Limfjorden.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirking vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede.

Aktuelle påvirkninger, der fx reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-pla-

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

nen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering: Arealerne med våd hede og tidvis våd eng er meget beskedne og forekomsterne ligger isolerede. Endvidere er arealerne med tør hede (på Hessellund Hede), surt overdrev, hængesæk, kildevæld og rigkær arealmæssigt reducerede på grund af tilgroning med træer og buske, dræning m.v. og de resterende arealer ligger efterhånden isolerede uden kontakt til hinanden.

Tilgroning: Der er problemer med opvækst af træer og buske på naturtyperne tør hede, surt overdrev, hængesæk, kildevæld og rigkær og der er problemer med tilgroning med højt græs og urter på naturtyperne tør hede, surt overdrev, tidvis våd eng, hængesæk, kildevæld og rigkær.

Uhensigtsmæssig hydrologi: Dræning og grøftning udgør især en trussel mod forekomster af ådalenes rigkær, men også mod hængesæk og kildevæld.

Belastning med luftbåren kvælstof: Laveste ende af tålegrænseintervallet er overskredet for alle arealer med våd- og tør hede, surt overdrev, hængesæk, tidvis våd eng samt næringsfattige kildevæld og næsten alle arealer med rigkær. Højeste grænse af tålegrænseintervallet er overskredet for en mindre del af arealet med tør hede og surt overdrev og den langt overvejende del af arealet med hængesæk.

Næringsstofbelastning: I områdets søer er der for stor tilførsel af næringssalte fra oplandet. Også våde naturtyper som kildevæld og rigkær kan stedvis være belastet af næringsstoffer, der tilføres med grundvandet.

Invasive arter: glansbladet hæg, bjerg-fyr og andre invasive nåletræarter er en alvorlig trussel mod tør hede, rigkær og surt overdrev.

Igangværende pleje og genopretning

Kongenshus Hede er fredet med det formål at bevare hedevegetationen og landskabsformerne i området. Ca. 1150 ha af heden afgræsses årligt af op mod 1000 får. En del af de ugræssede arealer plejes af Kongenshus Mindepark. Arealerne slås og lyngen sælges til tagtækkere. Afbrænding af arealer med gammel lyng blev startet af Viborg Amt og er nu overtaget af Viborg Kommune.

Karup Ådal er fredet på strækket fra Karup by til nord for Hagebro og fredningen har til formål at sikre de landskabsmæssige, geologiske og undervisningsmæssige interesser i området.

Hessellund Hede er omfattet af en drifts- og plejeplan for det militære terræn. I den forbindelse foretages der konverteringer af mindre nåletræsplantager til åbne hede- og overdrev. Samtidig plejes eksisterende overdrev og heder i området for at standse den begyndende tilgroning med vedplanter, herunder især fyr.

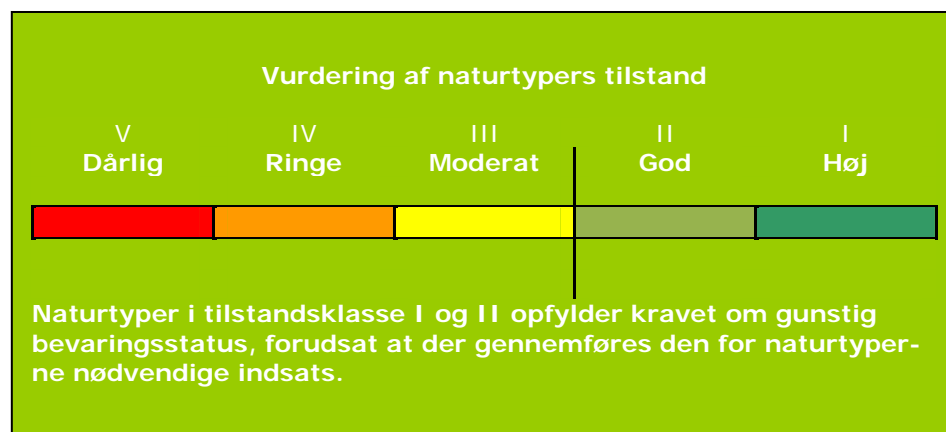
Tilstand og bevaringsstatus/prognose

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsprognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper. Naturtyperne er kortlagt dels i basisanalyserne, dels i en efterfølgende kortlægning. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m.

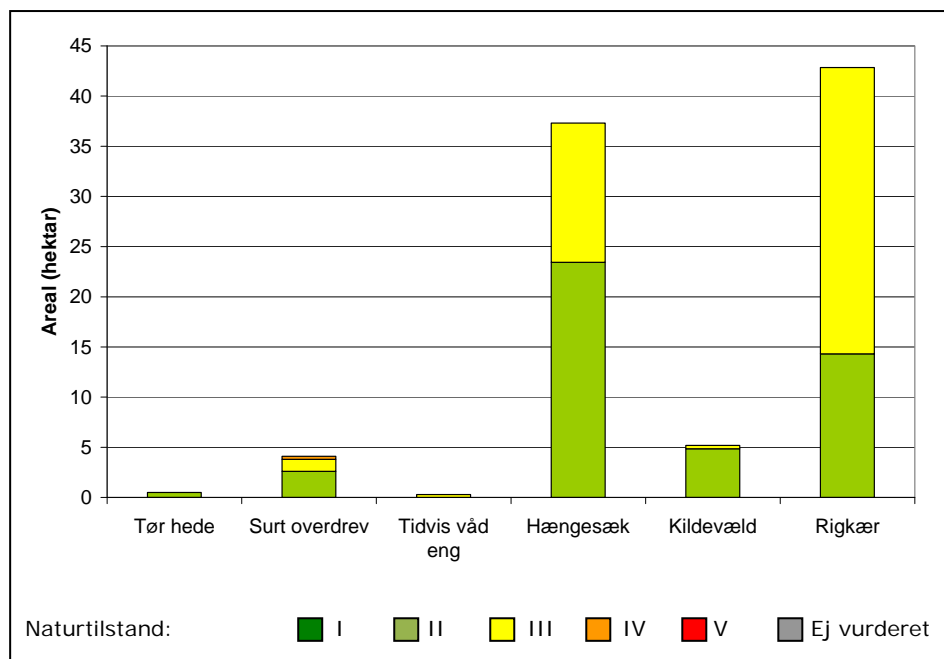
Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forud-

Natura 2000 plan

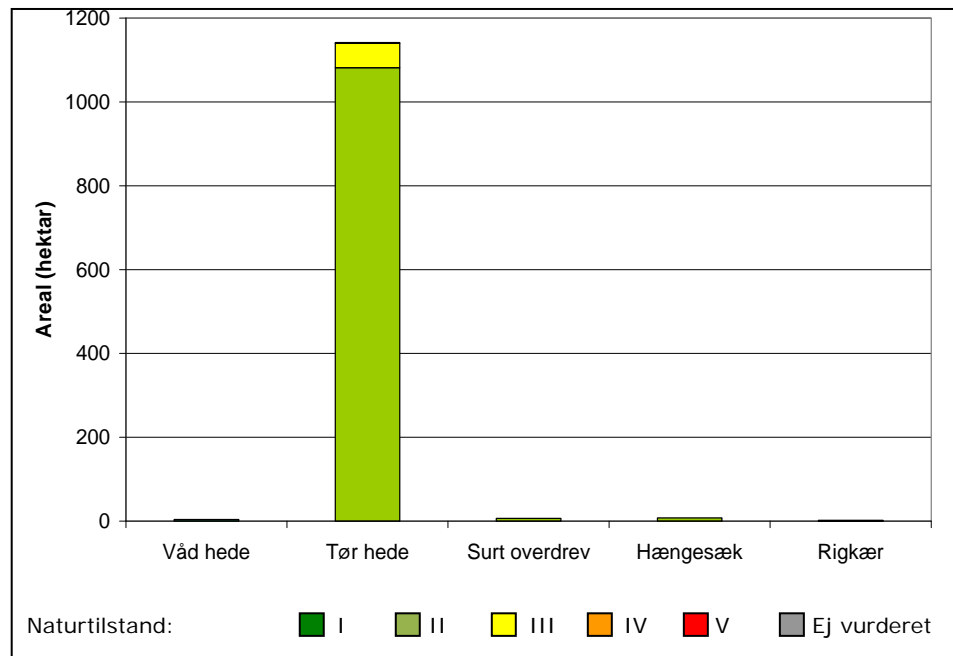
sætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4a, b, c og d er vist naturtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. I området findes der ca. 100 småsøer på under 5 ha, hvoraf 18 er tilstandsvurderet. De er derfor ikke medtaget i figuren.

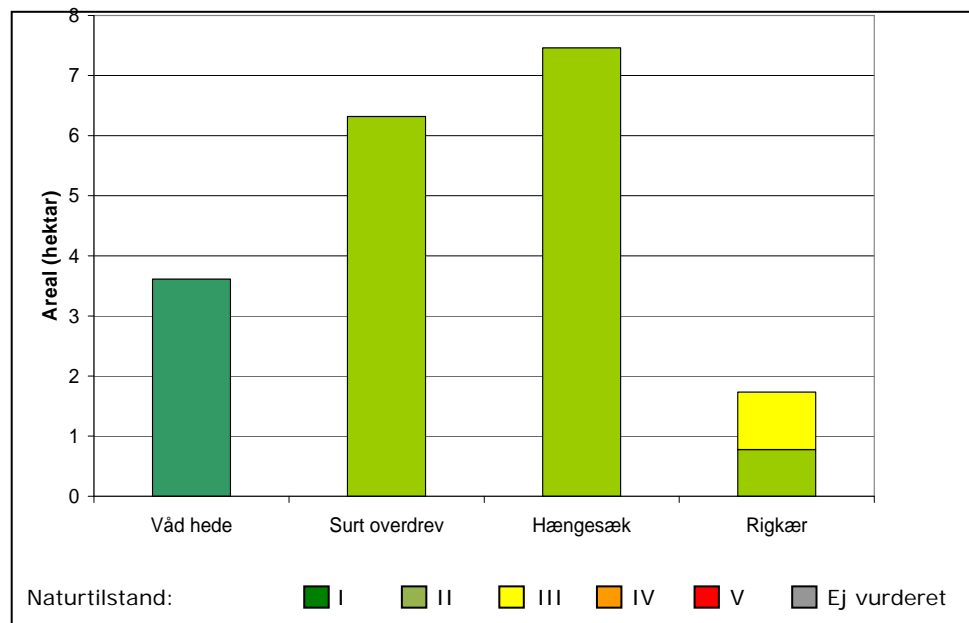

Figur 4a. Naturtilstand for de naturtyper, som er tilstandsvurderet i habitatområde 40 – Karup Å.

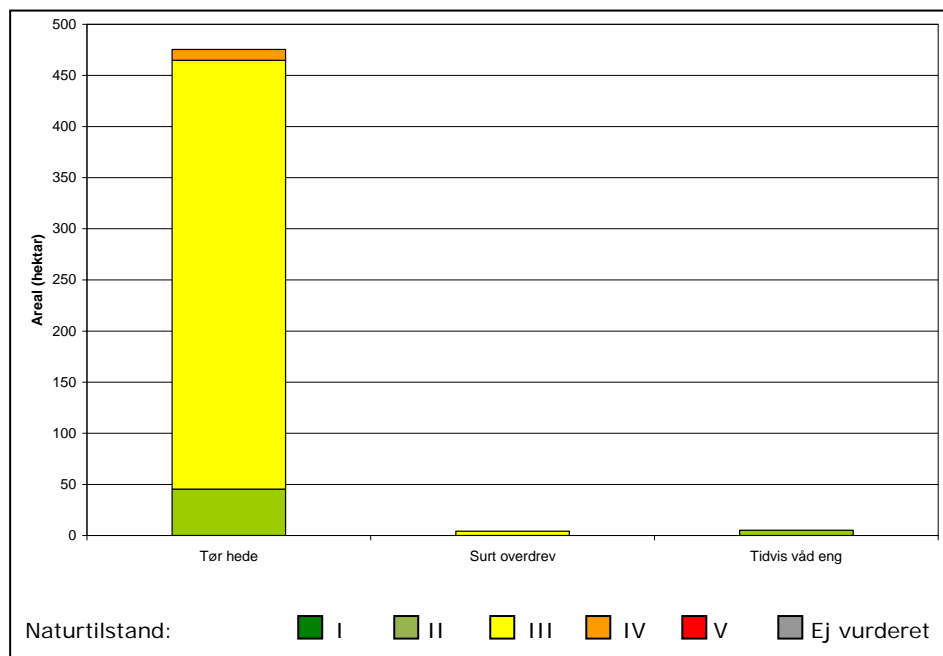
Natura 2000 plan

Figur 4b. Naturtilstand for de naturtyper, som er tilstandsvurderet i habitatområde 226 – Kongenshus Hede. Naturtyper på under 10 ha er også vist i fig. 4c.

Figur 4c. Naturtilstand for de mindst udbredte naturtyper som er tilstandsvurderet i habitatområde 226 – Kongenshus Hede.

Figur 4d. Naturtilstand for de naturtyper, som er tilstandsvurderet i habitatområde 227 – Hessellund Hede.

I det følgende nævnes eksempler på tilstandsvurderinger i området (se figur 4a, 4b, 4c og 4d).

For strukturforekomsterne gælder at ca. 78 % af det samlede areal af tør hede i de tre habitatområder er vurderet til tilstandsklasse I eller II (god eller høj). Ud fra artsforekomsterne er kun ca. 44 % af det tilsvarende areal med tør hede vurderet til tilstandsklasse I eller II (god eller høj). Samlet set giver det en gunstig naturtilstand på ca. 69 % af det samlede areal med tør hede. Hovedparten af arealerne med tør hede på Hessellund Hede er vurderet til tilstandsklasse III, primært på grund af tilgroning.

For rigkærenes vedkommende er lidt over halvdelen af det samlede kortlagte areal med rigkær i de tre habitatområder vurderet til tilstandsklasse I eller II ud fra artsforekomsterne. Mht. strukturen kan kun ca. 1/3 af arealet med rigkær henføres til tilstandsklasse I eller II - uden tvivl fordi der er problemer med tilgroning og afvanding, og den artsrige vegetation er derfor akut truet. Samlet er det vurderet, at der er gunstig naturtilstand på kun 1/3 af arealet med rigkær i de tre habitatområder tilsammen.

Der er kortlagt 18 forekomster med næringsrig sø, 1 i høj naturtilstand, 9 i god tilstand, 6 i moderat tilstand og 2 i ringe naturtilstand.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtypers og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters naturtilstand og de aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på lang sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne

nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

Grøn kølleguldsmed lever i store rene vandløb og findes i en stor bestand i Karup Å fra Karup by til Skive. Foto Peter Bundgaard

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Grøn kølleguldsmed på grund af en tilfredsstillende vandløbskvalitet og en stor bestand i Karup Å
- Bækklampret, dels på baggrund af en faglig vurdering af vandløbskvaliteten i de pågældende vandløb dels på baggrund af viden om artens forekomst i vandløbene
- Odder, dels på baggrund af viden om artens forekomst inden for området dels på baggrund af artens positive bestandsudvikling såvel lokalt som i resten af Jylland de seneste år.
- Vandløb i området pga. generelt gode fysiske forhold og tilfredsstillende vandkvalitet

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Søtyperne på udpegningsgrundlaget på grund af stor belastning med næringsstoffer (både luftbåren og tilførsel fra overfladevand, dræn og evt. fosforfrigivelse fra søbunden).
- Våd hede på grund af, at den laveste ende af tålegrænseintervallet for kvælstofdeposition er overskredet på hele det kortlagte areal.
- Tør hede på grund af, at den laveste ende af tålegrænseintervallet for kvælstofdeposition er overskredet på hele det kortlagte areal og stedvise problemer med tilgroning.

Natura 2000 plan

- Surt overdrev på grund af, at den laveste ende af tålegrænseintervallet for kvælstofdeposition er overskredet på hele det kortlagte areal og på grund af fragmentering og dårlig strukturtilstand
- Tidvis våd eng, da hovedparten af det kortlagte areal har problemer med manglende pleje.
- Hængesæk på grund af, at den laveste ende af tålegrænseintervallet for kvælstofdeposition er overskredet på hele det kortlagte areal og på grund af dårlig hydrologi og strukturtilstand
- Kildevæld på grund af, at den laveste ende af tålegrænseintervallet for kvælstofdeposition er overskredet på næsten hele det kortlagte areal og på grund af dårlig strukturtilstand.
- Rigkær på grund af, at den laveste ende af tålegrænseintervallet for kvælstofdeposition er overskredet på næsten hele det kortlagte areal og på grund af dårlig hydrologi og strukturtilstand.

Prognosen er ukendt for:

- Flodlampret pga. manglende kendskab til artens forekomst i området
- Urtebræmme, tørvelavning og naturtypen lobeliesø pga. manglende viden om naturtypernes forekomst og tilstand i området.

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsprognose for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsprognose for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters leve-

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

sted efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsprognose sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinier angivet i Naturstyrelsen 2009: "Retningslinier for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

De store hedeflader på Kongenshus og Hessellund Heder samt Karup Ådal med Karup Å, der binder hele området sammen, er karakteristiske landskabselementer i området.

Det overordnede mål for området er, at naturtyperne på hederne skal opnå eller fastholde god-høj naturtilstand. Samtidig er målet, at vandløbene, og naturtyperne i tilknytning til ådalen, herunder især hængesæk, kildevæld og rigkær opnår eller fastholder god-høj naturtilstand.

Områdets våde og tørre heder, tidvis våde enge, artsrige sure overdrev, hængesække, rigkær og kildevæld sikres. Naturtypernes areal og antallet af levesteder for arterne øges, og der skabes så vidt mulig sammenhæng mellem forekomsterne. Tilsvarende skal søerne i området opnå god-høj naturtilstand.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Baggrund for den overordnede målsætning

I Natura 2000 område 40 er der i første planperiode specielt fokus på våde og tørre heder, sure overdrev, hængesække og rigkær, som er truede naturtyper. Hertil kommer kildevæld, som er en prioriteret naturtype (særlig truet på EU-niveau).

Områdets tørre og våde hedearaler, sure overdrev, hængesække, kildevæld og rigkær er arealmæssigt reduceret væsentligt i de sidste årtier primært på grund af tilgroning i vedplanter, høje urter og græsser samt tidligere tiders afvanding. Bortset fra de tørre hedearaler består naturtypeforekomsterne i dag overvejende af små og fragmenterede arealer, som dog fortsat stedvis indeholder en meget artsrig vegetation.

Området indeholder umiddelbart størst potentiale for yderligere at udvide arealet med tør hede (især på Hessellund Hede) og i lidt mindre omfang findes mulighed for at øge arealet med de våde naturtyper som våd hede, hængesæk, kildevæld og rigkær og begrænset

mulighed for at øge arealet med surt overdrev. Derfor drejer det sig især om at sikre de tilbageværende arealer med sure overdrev. Væsentligst er dog i første planperiode en øgning og sammenkædning af arealerne med de våde naturtyper, der vil forbedre muligheden for at bevare og sikre spredningsmuligheder for naturtypens karakteristiske arter.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Natura 2000 området:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsprognose.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang. For flere naturtyper udvides arealet, hvis naturforholdene tillader det (se nedenfor). For øvrige naturtyper og levesteder for arter skal arealet være stabilt eller stigende.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig bevaringsprognose skal udviklingen i deres naturtilstand være i fremgang, således at der opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsprognose, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.*
- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for områdets udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngre- og fourageringsområder.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes højt og søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Sure overdrev søges udvidet og kædes sammen i det omfang de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Arealet med tør hede målsættes højt. Arealerne søges kædet sammen og udvidet.*
- *Arealet med rigkær søges udvidet og kædes sammen i det omfang de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Arealer med hængesæk med væsentlige forekomster af sjældne arter målsættes højt.*

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsprognose for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Der vurderes ikke at være modstridende interesser i dette område.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet, der bygger på de 4 sigtelinjer, beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovspligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunalbestyrelserne, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper,*

søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanlægningen.

- 1.2 *Vandløb inden for området sikres gode fysiske forhold og kontinuitet. Denne indsats sikres via vandplanlægningen.*
- 1.3 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med våd hede, hængesæk, kildevæld og rigkær.*
- 1.4 *De terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.*
- 1.5 *Der sikres fortsat velegnede og uforstyrrede levesteder samt tilfredsstillende fourageringsmuligheder for odder i området*
- 1.6 *Invasive arter bekæmpes vha. bedst kendte metode og spredning skal forebygges så vidt muligt.*

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 *Forekomsterne af våd hede, små forekomster af tør hede, surt overdrev og rigkær søges udvidet og sammenkædet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- 2.2 *Tidligere, nu drænedede eller tilgroede kildevæld forbedres hydrologisk og plejes fremover*

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*

Indsatser efter sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Det samlede areal med våd hede sikres og øges i det omfang det er muligt.*
- 4.2 *Det samlede areal med tør hede øges med i alt ca. 30-50 ha, hvor det er muligt.*
- 4.3 *Arealet med rigkær øges, hvor det er muligt, med op til i alt 10 ha*
- 4.4 *Arealet med surt overdrev øges, hvor det er muligt, med op til i alt 4 ha.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunalbestyrelserne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning inden for rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand.

Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de to planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

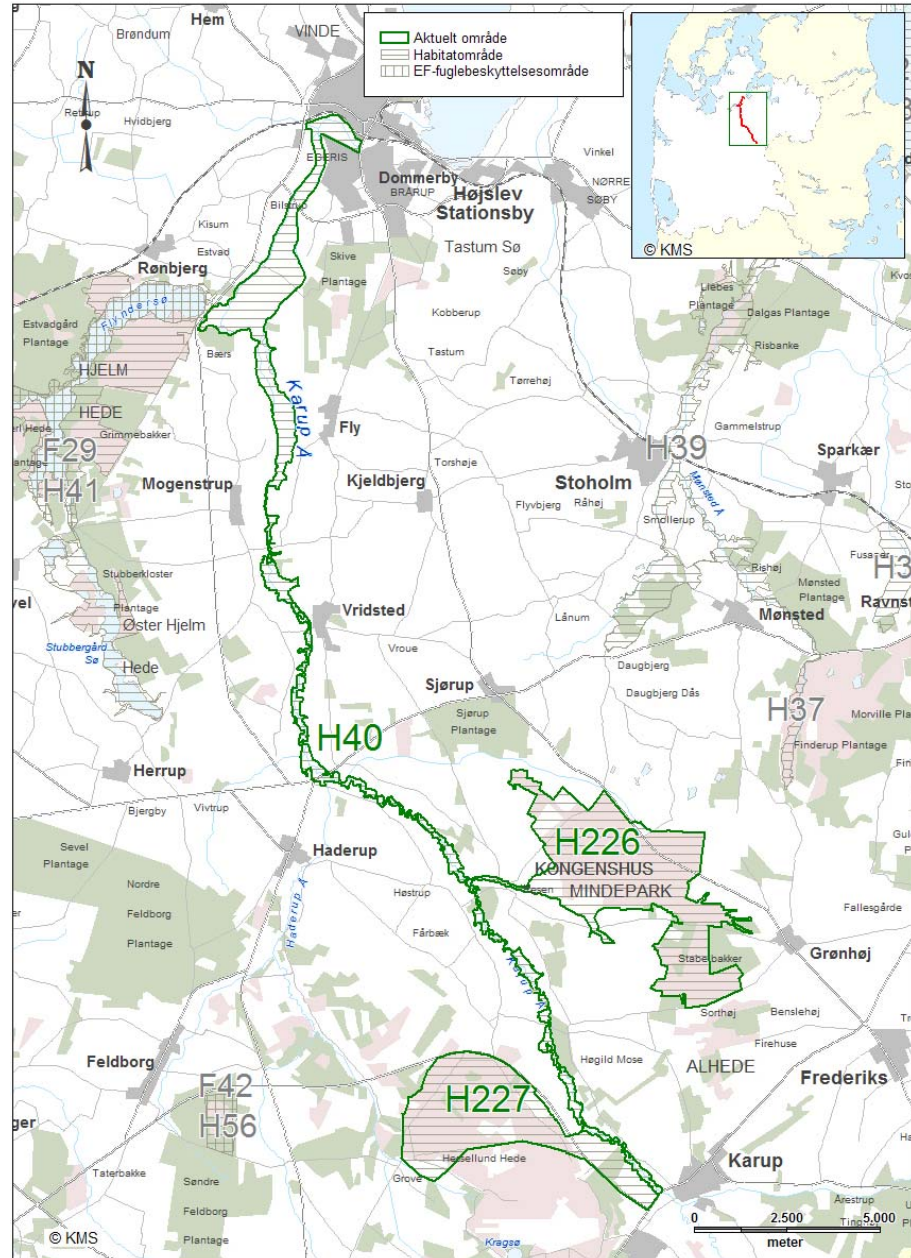
Planlagt indsats efter vandplanen der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt være afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 40.

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets geografiske beliggenhed og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H40, H226 og H227 (grøn afgrænsning). Andre Natura 2000-områder er vist med grå afgrænsning og skravering.

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i Bilag 2 - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det pågældende Natura 2000-område.

Se [Naturstyrelsens hjemmeside](#) under opslag om plan for dette Natura 2000-område.

Bilaget indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsprognose for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsprognose". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsprognose" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsprognose. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som

ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 23 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

Miljørapport for Natura 2000-planen for habitatområde nr. 40 Karup Å, Kongenshus og Hessellund Heder

- kan læses på Naturstyrelsen hjemmeside, se [Naturstyrelsens hjemmeside](#) under opslag om plan for dette Natura 2000-område.

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk